

Редакція:

(повне найменування підприємства із зазначенням підпорядкованості)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ _____

(посада роботодавця і

_____
найменування підприємства)

_____ № _____

(число, місяць, рік)

ІНСТРУКЦІЯ

З ОХОРОНИ ПРАЦІ № _____

ДЛЯ ВАЛЬНИКА ДЕРЕВ

1. Загальні положення

1.1. Дія інструкції поширюється на всі підрозділи підприємства.

1.2. Інструкція розроблена на основі ДНАОП 0.00-8.03-93 "Порядок опрацювання та затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві", ДНАОП 0.00-4.15-98 "Положення про розробку інструкцій з охорони праці", ДНАОП 0.00-4.12-99 "Типове положення про навчання з питань охорони праці".

1.3. За даною інструкцією вальник інструктується перед початком роботи (первинний інструктаж), а потім через кожні 3 місяці (повторний інструктаж).

Результати інструктажу заносяться до «Журналу реєстрації інструктажів з питань охорони праці», в журналі після проходження інструктажу повинні бути підписи особи, яка інструктує, та вальника.

1.4. Власник повинен застрахувати вальника від нещасних випадків та професійних захворювань.

В разі пошкодження здоров'я вальника з вини власника, він (вальник) має право на відшкодування заподіяної йому шкоди.

1.5. За невиконання даної інструкції вальник несе дисциплінарну, матеріальну, адміністративну та кримінальну відповідальність.

1.6. До самостійної роботи вальником допускаються особи чоловічої статі не молодше 18 років, які пройшли спеціальне навчання по валці дерев, медичне обстеження, не мають медичних протипоказань при роботі на висоті, пройшли вступний інструктаж з охорони праці, інструктаж на робочому місці та інструктаж з пожежної безпеки.

1.7. До валки дерев не допускаються особи фізично слабкі та з порушеннями органів зору та слуху.

1.8. Вальник повинен:

1.8.1. Виконувати правила внутрішнього трудового розпорядку.

1.8.2. Знати будову та правила безпечної експлуатації механізмів, пристосувань та іншого обладнання, яке застосовується при валці дерев.

1.8.3. Не виконувати вказівок, які суперечать правилам охорони праці.

1.8.4. Користуватися спецодягом, спецвзуттям та засобами індивідуального захисту.

1.8.5. Вміти надавати першу медичну допомогу потерпілим від нещасних випадків.

1.8.6. Вміти користуватись первинними засобами пожежегасіння.

1.8.7. Пам'ятати про особисту відповідальність за виконання правил охорони праці та відповідальність за товаришів по роботі.

1.8.8. Не допускати в робочу зону сторонніх осіб.

1.8.9. Виконувати тільки ту роботу, яка доручена керівником робіт та по якій він проінструктований.

1.9. Основні небезпечні та шкідливі виробничі фактори, які діють на вальника:

1.9.1. Ураження електричним струмом.

1.9.2. Понижена чи підвищена температура повітря робочої зони.

1.9.3. Понижена чи підвищена вологість повітря робочої зони.

1.9.4. Гострі краї, задирки та шорсткість на поверхнях інструментів та обладнання.

1.9.5. Падіння предметів, деревини.

1.9.6. Рухомі частини механізованого інструменту.

1.9.7. Відлітаючі тріски, ошурки.

1.9.8. Перенапруження аналізаторів.

1.10. Вальник забезпечується спецодягом, спецвзуттям: куртка бавовняна, брюки брезентові, рукавиці комбіновані, черевики шкіряні; взимку додатково: куртка, брюки бавовняні на теплій прокладці, валянки.

1.11. Вальник повинен бути забезпечений поясом, захисною каскою, сокирою, ручною ножівкою, лопатою, трьома вірьовками довжиною по 50 м, при необхідності монтерськими кігтями.

1.12. На робочому місті у керівника повинна бути аптечка з повним набором медикаментів.

2. Вимоги безпеки перед початком роботи

2.1. Отримати завдання від керівника робіт.

2.2. Одягти спецодяг, спецвзуття, засоби індивідуального захисту.

2.3. Перевірити справність інструменту, пристосувань, обладнання.

2.4. До початку ваління дерев необхідно підготувати робочу зону:

2.4.1. Вирубати навкруги дерева кущі, що заважають валці, а взимку розчистити сніг.

2.4.2. Розчистити стежки довжиною 4-5 м під кутом 45° в напрямку, протилежному падінню дерева (для відходу людей від падаючого дерева).

2.5. Огородити небезпечну зону, поставити чергових.

3. Вимоги безпеки під час виконання роботи

3.1. Забороняється звалювання дерев за умов несправності звалювальних пристосувань (гідроклини, гідродомкрати, звалювальні вилки, клини, лопатки).

3.2. Дозволяється одному вальнику без помічника звалювання дерев з використанням звалювальних лопаток, а також звалювання дерев діаметром 22 см і вище при використанні спеціальних механізмів, які забезпечують направлене звалювання (гідроклини, гідродомкрати).

3.3. Забороняється звалювання лісу одному вальнику без помічника при санітарному рубанні лісу та рубанні догляду; при розробці вітровально-буреломних ділянок і говільників; при зустрічному вітрі більше 3 м/с; на схилах більше 20° ; при звалюванні небезпечних дерев.

3.4. Забороняється звалювання дерев при вітрі швидкістю 12,5 м/с і більше, в грозу, в період злив, під час густого туману, коли видимість менше 50 м.

3.5. При валці дерев необхідно дотримуватись наступних вимог:

3.5.1. Підпилувати чи підрубувати дерево слід з того боку, в який намічено звалювати дерево. Забороняється валити дерево без підрубання, робити підпил чи підруб з двох чи декількох сторін чи по колу.

3.5.2. Глибина підпили чи підрубу повинна бути у прямоствячих дерев не менше $1/4$ товщини комля, а у дерев, нахилених у бік ваління, - не менше $1/3$ товщини комля.

3.5.3. Перед валінням гнилих чи сухостійних дерев необхідно спробувати жердиною їх міцність: підрубувати такі дерева сокирою забороняється, замість підрубу слід робити підпил.

3.5.4. Нижня площина підпили кутової форми повинна бути перпендикулярною до осі дерева, а верхня його сторона повинна утворювати кут до нижньої площини $25-35^\circ$; відстань між паралельними різаними підпили прямокутної форми повинна бути не менше $1/10$ діаметра дерева в місці його спилування.

3.5.5. Площа спилування завжди повинна бути вище нижньої площини підпила чи підруба, але не вище його верхньої площини.

3.5.6. До виходу на підруб чи підпил повинен бути залишений недопил: при діаметрі дерева на висоті грудей до 40 см ширина недопила повинна бути 2 см; при діаметрі 40-60 см – 3 см; при діаметрі 61 см і вище - 4 см; при спилуванні гнилих дерев ширина недопила повинна бути збільшена на 2 см порівняно зі здоровими деревами.

3.5.7. У дерев, які мають боковий нахил по відношенню до напрямку звалювання, недопил повинен мати форму клина, більш тонкий край якого повинен бути повернутим в бік нахилу дерева; робити наскрізний пропили дерева без недопила забороняється.

3.5.8. В бік нахилу звалюють дерева діаметром на висоті грудей до 35 см, які мають нахил в бік, зворотний звалюванню більше 5°, а також нахилені дерева діаметром більше 35 см - без застосування механізованих засобів, які забезпечують заданий повал; діаметром більше 60 см зі зворотним нахилом більше 5° - із застосуванням гідроклина.

3.6. Забороняється групове звалювання дерев шляхом збивання одного чи декількох підпиляних дерев іншим деревом.

3.7. Звалювання дерев біля ліній електропередачі дозволяється після відключення ліній від джерел живлення, а при необхідності після їх зняття.

Відключення та зняття електропроводів повинен виконувати власник лінії електропередачі.

Робітникам, які звалюють дерева, відключати лінії електропередачі забороняється.

3.8. Звалювання дерев з корінням повинно виконуватись за допомогою коловорота, лебідки, трактора - бульдозера чи інших механізмів.

Робоча довжина троса для звалювання дерев з корінням повинна бути не менше 50 м.

3.9. Рубання догляду (просвітлення і прочистка) необхідно проводити в весняно-літній період до випадання снігу.

При проведенні цього вирубаня звалювання тонкомірних дерев (діаметром на висоті грудей до 8 см) і вирубаня кущів повинні виконуватись спеціальним механізованим інструментом чи сокирами.

3.10. Звалювання дерев в гніздах порослі чи зрощених у пня (які ростуть поруч) необхідно виконувати в бік їх природного нахилу. Кожне дерево повинно звалюватись окремо.

3.11. Забороняється залишати незвалені, підрублені, недопилені, завислі дерева на перерви, після закінчення роботи, а також при переході до інших дерев.

Забороняється також залишати недопилені, завислі вершини та суччя.

3.12. Звалювати завислі дерева слід лебідкою (механізованою чи ручною) чи за допомогою трактора.

При звалюванні декількох дерев кожне дерево необхідно звалювати окремо.

3.12.1. Забороняється:

3.12.1.1. Спилювати те дерево, на яке спирається зависле дерево, чи обрублювати суччя, на яке воно спирається.

3.12.1.2. Відпилювати чураки від комля завислого дерева.

3.12.1.3. Збивати зависле дерево шляхом звалювання на нього іншого дерева.

3.12.1.4. Підрубувати коріння чи пеньок завислого дерева.

3.12.1.5. Знімати зависле дерево тросом (вірвовкою) довжиною менше 30 м.

3.13. Бригада робітників, зайнятих на розробці вітровально-буреломних діляниць і проведенні санітарного рубання, повинна бути забезпечена пилами, сокирами, переносною лебідкою з тросом довжиною не менше 30 м, вірвовкою довжиною 10 м, звалювальною вилкою, дерев'яними і металевими клинами і чокерами довжиною 5-8 м, з розрахунку по одному чокеру на робітника.

3.14. При розробці вітровально-буреломних діляниць, а також при санітарному рубанні необхідно виконувати вимоги:

3.14.1. Звалювання дерев виконувати в бік основного напрямку, а також в залежності від рельєфу місцевості, ступеня захаращення, способу вивозу лісу; в першу чергу виконують звалення найбільш небезпечних дерев і зломів, які можуть впасти самовільно.

3.14.2. Перед початком звалювання дерев необхідно прибрати (зняти за допомогою жердини) завислі суччя та вершини, які можуть стати причиною нещасного випадку при їх падінні.

3.14.3. До початку звалювання дерев, які мають тріщини від комля до вершини, необхідно ці дерева обв'язати п'ятьма витками вірвовки і для міцності обв'язки забити між стовбуром і вірвовкою клин; звалювання проводити звичайним способом.

3.14.4. Не дозволяється звалювання високого невідокремленого злому дерева, вершина якого знаходиться на землі без попереднього опробування жердиною з'єднань зламаної частини з комлевою частиною стовбура.

3.14.5. Зламана частина стовбура (незалежно від висоти злому) може бути звалена за допомогою лебідки, а при неможливості звалення лебідкою комлева частина дерева з зломом звалюється під кутом 90° до вертикальної площини, яка проходить через вісь зламаної частини дерева.

3.14.6. Звалення нахилених дерев (з частково пошкодженою кореневою системою) виконується в бік їх нахилу; щоб уникнути сколювання, одягається «бандаж», а підпил робиться до 1/2 діаметра комля; якщо дерево має нахил в гору при крутизні схилу більше 15°, комель його перед звалюванням слід закріпити тросом чи вірвовкою, щоб уникнути сповзання під гору.

3.15. При зависанні спиленого дерева і неможливості звалювання його за допомогою лебідки чи використанням трактора дозволяється застосовувати один з наступних способів:

3.15.1. Відтягнути комель завислого дерева вагами в бік та назад. У цьому повинна приймати участь бригада в складі не менше трьох чоловік.

3.15.2. Відтягнути комель завислого дерева в бік коловоротом.

3.15.3. Відтягнути комель завислого дерева в бік чи назад переносним ручним блоком.

3.16. Забороняється для закріплення вірвовки залазити на зависле дерево.

4. Вимоги безпеки під час звалюванні дерев по частинах на вулицях населених пунктів

4.1. Зона, небезпечна для знаходження людей, повинна бути огорожена, позначена добре помітними попереджувальними знаками, а в необхідних випадках слід подавати попереджувальні звукові чи світлові сигнали.

Межа небезпечної зони визначається відстанню по горизонталі від можливого падіння вантажу при його переміщенні. Відстань при максимальній висоті дерева до 20 м повинна бути не менше 15 м.

4.2. Роботу слід виконувати в денний час, бригадою з трьох чоловік, під безпосереднім керівництвом керівника робіт.

4.3. Перед початком роботи керівник повинен обстежити забудову навколо дерев, наявність ЛЕП (лінії електропередачі), верхню кореневу систему і само дерево, ознайомити робітників з можливою небезпекою і встановити небезпечну зону.

4.4. Забороняється спилювати дерева по частинах, якщо стовбур уражений гниллю більше, ніж на 1/3 діаметра чи у якого верхня коренева частина повністю зруйнована.

4.5. Якщо поблизу дерева, яке спилюється, проходить ЛЕП, то до початку роботи керівник робіт повинен погодити виконання робіт з представниками власника ЛЕП.

4.6. Забороняється спилювання дерев поблизу ЛЕП, яка знаходиться під напругою; електролінії повинні бути знеструмлені, а при необхідності зняті з опор.

4.7. Перед спилюванням необхідно попередити осіб, які мешкають в будинках поблизу місць спилювання дерев, що їм забороняється: виходити на балкони; відкривати вікна і двері, виходити і входити в будинок, якщо вхідні двері під'їзду виходять в бік спилюваних дерев; збирати під час роботи спилені суччя і чураки; підходити до небезпечної зони.

4.8. Якщо через небезпечну зону проходить шосейна дорога, то вона повинна бути перекрита на весь час виконання робіт, а транспорт направлений на об'їзд.

4.9. Якщо на небезпечній зоні знаходяться споруди, то на час виконання робіт люди з них повинні бути евакуйовані.

4.10. Забороняється спилювати одночасно два дерева; спочатку слід спилити по частинах одне дерево, а потім друге.

4.11. У разі спилювання високих дерев по частинах робота повинна виконуватись за допомогою автовишок,

4.12. Під час роботи з автовишок робітники повинні отримати наряд-допуск.

4.13. Знаходячись в кошику автовишки, робітники повинні прикріплятися карабіном запобіжного пояса до кошика автовишки.

4.14. При підготовці до спилювання дерева по частинах необхідно:

4.14.1. Очистити повністю дерево від суччя і зрізати вершину; забороняється зрубувати суччя сокирою.

4.14.2. Прив'язати нижче на 3-5 м від початку вершини дерева три вірьовки і закріпити їх на час підпилу і спилювання вершини за нерухомі частини, які знаходяться на землі, відрегулювавши їх натягнення, при цьому кут між ними повинен бути 120°.

4.14.3. Пропилити ручною ножівкою вершину на глибину, яка дорівнює 2/3 діаметра дерева, після чого опустити робітника вниз разом з кошиком. Автовишку переміщують від дерева на безпечну відстань.

4.14.4. За сигналом керівника робіт зламувати вершину слід натягуванням трьох вірьовок; дві вірьовки натягуються в одному напрямку, а третю, яка створює противагу, - в протилежному.

4.15. В період спилювання суччя і зламання вершини знаходиться людям в радіусі 15 м від дерева забороняється.

Після видалення вершини приступають до спилювання дерева по частинах.

4.16. Забороняється спилювання чураків, тримаючись одною рукою за дерево, а іншою пилити: спилювати чураки слід з закріпленим запобіжним поясом за кошик автовишки.

4.17. Забороняється скидати спилані чураки на землю.

Чураки необхідно опускати плавно, без ривків, за допомогою вірьовки, один кінець повинен бути прив'язаний за середину чурака, який опускається, а другий кінець повинен бути в руках у робітника.

5. Вимоги безпеки під час підрізки дерев

5.1. Всі робітники, зайняті на підрізці дерев, повинні бути забезпечені: рукавицями, фартухами, запобіжними поясами, захисними окулярами, захисними касками, оранжевими куртками (жилетами).

5.2. Всі роботи по підрізці дерев слід виконувати під безпосереднім керівництвом керівника робіт.

5.3. Підрізати дерева дозволяється з драбин-стрем'янок, надійно скріплених крюками і башмаками.

5.4. Забороняється працювати з стрем'янками, які мають зламані тятиви і сходинки.

Справність стрем'янок повинен перевіряти керівник робіт щоденно до початку роботи.

5.5. При роботі на висоті більше 3 м у основи драбини-стрем'янки повинен знаходитись другий робітник для підтримки.

5.6. Забороняється опирати драбини безпосередньо на дерева і до гілля.

5.7. Забороняється підкладати під нижні кінці драбини каміння, обрізки дощок та інші предмети.

5.8. Забороняється одноразово підніматися двом робітникам на одну драбину.

5.9. Не дозволяється виконувати роботи по обробці дерев під час і після дощу до висихання стовбура і основного скелетного суччя.

5.10. Забороняється при обрізці дерев:

5.10.1. Ставати на огороження, решітки.

5.10.2. Залазити на дерево.

5.10.3. При роботі сучкорізом становитися під зрізаємою гілкою.

5.10.4. Стороннім особам знаходитись під деревом, яке обрізається.

5.10.5. Класти в кишені та площадки стрем'янок садову замазку, щітки, ножі та інший інструмент, який застосовується при лікуванні ран та дупел дерев. Весь інструмент необхідно зберігати в спеціальній сумці.

5.10.6. При обрізці дерев, посаджених повздовж вулиць, встановлювати стрем'янки з боку проїзної частини дороги.

В виняткових випадках при необхідності такого встановлення навколо стрем'янки слід встановлювати огороження, а у основи стрем'янки повинен стояти другий робітник.

5.10.7. Підрізати високі дерева поблизу ліній електропередачі, які знаходяться під напругою.

5.11. При роботі сучкорізом з боку проїзної частини дороги робітник повинен стояти обличчям до транспорту, що рухається, а на відстані 10 м необхідно встановлювати знак «Обережно! Інші небезпеки». Робітники повинні бути в оранжевих куртках (жилетах).

6. Вимоги безпеки після закінчення роботи

6.1. Прибрати робочу зону; суччя, чураки вивезти у призначене для них місце.

6.2. Перевірити і упорядкувати інструмент, пристосування і обладнання, здати їх на склад чи керівнику робіт.

6.3. Зняти спецодяг, засоби індивідуального захисту, покласти у відведене для них місце.

6.4. Помити руки теплою водою з милом. При можливості прийняти душ.

6.5. Доповісти керівнику робіт про всі недоліки, які мали місце під час роботи.

7. Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях

7.1. Аварійна ситуація може виникнути в разі: ураження електричним струмом, падіння з висоти, падіння предметів, відлітання суччя, гілок, тирси та інше.

7.2. При виникненні такої ситуації необхідно в небезпечну зону не допускати сторонніх осіб. Повідомити про те, що сталося, керівника робіт.

7.3. Якщо стався нещасний випадок, необхідно потерпілому надавати першу медичну допомогу. При необхідності викликати "швидку допомогу".

7.4. Надання першої медичної допомоги.

7.4.1. Надання першої допомоги при ураженні електричним струмом.

При ураженні електричним струмом необхідно негайно звільнити потерпілого від дії електричного струму, відключивши електроустановку від джерела живлення, а при неможливості відключення - відтягнути його від струмоведучих частин за одяг або застосувавши підручний ізоляційний матеріал.

При відсутності у потерпілого дихання і пульсу необхідно робити йому штучне дихання і непрямий (зовнішній) масаж серця, звернувши увагу на зіниці. Розширені зіниці свідчать про різке погіршення кровообігу мозку. При такому стані необхідно негайно приступити до оживлення потерпілого і викликати швидку медичну допомогу.

7.4.2. Перша допомога при пораненні.

Для надання першої допомоги при пораненні необхідно розкрити індивідуальний пакет, накласти стерильний перев'язочний матеріал, що міститься у ньому, на рану і зав'язати її бинтом.

Якщо індивідуального пакету якимсь чином не буде, то для перев'язки необхідно використати чисту носову хустинку, чисту полотняну ганчірку і т. ін. На те місце ганчірки, що приходить

безпосередньо на рану, бажано накапати декілька капель настойки йоду, щоб одержати пляму розміром більше рани, а після цього накласти ганчірку на рану. Особливо важливо застосовувати настойку йоду зазначеним чином при забруднених ранах.

7.4.3. Перша допомога при переломах, вивихах, ударах.

При переломах і вивихах кінцівок необхідно пошкоджену кінцівку укріпити шиною, фанерною пластинкою, палицею, картоном або іншим подібним предметом. Пошкоджену руку можна також підвісити за допомогою перев'язки або хустки до шиї і прибинтувати до тулуба.

При передбачуваному переломі черепа (несвідомий стан після удару голови, кровотеча з вух або рота) необхідно прикласти до голови холодний предмет (грілку з льодом або снігом, чи холодною водою) або зробити холодну примочку.

При підозріванні перелому хребта необхідно потерпілого покласти на дошку, не підіймаючи його, чи повернути потерпілого на живіт обличчям униз, наглядаючи при цьому, щоб тулуб не перегинався, з метою уникнення ушкодження спинного мозку.

При переломі ребер, ознакою якого є біль при диханні, кашлю, чханні, рухах. необхідно туго забинтувати груди чи стягнути їх рушником під час видиху.

7.4.4. Надання першої допомоги при потраплянні сторонніх тіл в органи і тканини.

Якщо в око потрапили дрібні частинки металу, дерева, комах, їх можна видалити промиванням ока струменем води, направленою від зовнішнього кута ока до внутрішнього.

Можна також вивернути віко і видалити частинку чистою вологою ватою чи чистою носовою хусткою. Терти очі не слід.

Не можна самому видаляти частинки, які потрапили в роговицю. Треба на око накласти суху стерильну пов'язку і направити потерпілого до лікарні.

Видалити самому сторонні тіла з м'яких тканин можна тільки в тому випадку, якщо це можна зробити легко і повністю.

При найменшому утрудненні слід звернутися до лікаря.

Після видалення стороннього тіла пошкоджене місце слід змастити йодом і накласти стерильну пов'язку.

7.4.5. Надання першої допомоги при теплових опіках.

При опіках вогнем, паром, гарячими предметами ні в якому разі не можна відкривати пухирі, які утворюються, та перев'язувати опіки бинтом.

При опіках першого ступеня (почервоніння) обпечене місце обробляють ватою, змоченою етиловим спиртом.

При опіках другого ступеня (пухирі) обпечене місце обробляють спиртом, 3%-ним марганцевим розчином або 5%-ним розчином таніну.

При опіках третього ступеня (зруйнування шкіряної тканини) накривають рану стерильною пов'язкою та викликають лікаря.

7.4.6. Перша допомога при кровотечі.

Для того, щоб зупинити кровотечу, необхідно:

- підняти поранену кінцівку вгору;

- кровоточиву, рану закрити перев'язочним матеріалом (із пакета), складеним у клубочок, придавити її зверху, не торкаючись самої рани, потримати на протязі 4-5 хвилин; якщо кровотеча зупинилася, то не знімаючи накладеного матеріалу, поверх нього покласти ще одну подушечку з іншого пакета чи кусок вати і забинтувати поранене місце (з деяким натиском);

- при сильній кровотечі, яку не можна зупинити пов'язкою, застосовується здавлювання кровонесних судин, які живлять поранену область, при допомозі згинання кінцівок в суглобах, а також пальцями, джгутом або закруткою; при великій кровотечі необхідно терміново викликати лікаря.

7.5. Якщо сталася пожежа, приступити до її гасіння, викликати пожежну частину.

7.6. Виконувати всі вказівки керівника робіт по ліквідації аварійної ситуації.

_____

(посада керівника підрозділу (особистий підпис) (прізвище, ініціали)
/організації/ - розробника

УЗГОДЖЕНО:

Керівник (спеціаліст)
служби охорони
праці підприємства _____
(особистий підпис) (прізвище, ініціали)

Юрисконсульт _____
(особистий підпис) (прізвище, ініціали)

Головний технолог _____
(особистий підпис) (прізвище, ініціали)